

Mrežni svijet jezika, književnosti i književnih susreta

Potaknuti važnošću jezika i njihova učenja, ali i čitanja, ni ove godine ne možemo zaobići rujanska obilježavanja Međunarodnoga dana prevoditelja (30. rujna, na blagdan sv. Jeronima, svetca i pisca koji je prvi preveo *Bibliju* s hebrejskoga jezika na latinski), a kojemu prethodi Europski dan jezika (26. rujna, dan kad se podsjećamo na bogatstvo jezika u svijetu i važnost njihova učenja). No o tome smo već u *Hrvatskome jeziku* podrobnije pisali (u člancima Lijepa riječ i željezna vrata otvara. *Hrvatski jezik* 2/4. 7–8. 2015. i

.....
 Nosi stari kaput, ali novu knjigu.

Jesenski *hommage* sv. Jeronimu, prevoditeljima i piscima. *Hrvatski jezik* 3/4. 10–11. 2016.), pa nam je ova prigoda samo ponovni povod da oživimo dio učenja i obrazovanja koji nam je sve vrijeme važan, a to je kultura govorenja, čitanja i

pisanja (općenito), kultura književnoga stvaranja, i autorskim pisanjem i prevođenjem, i uživanja u njemu te kultura učenja stranih jezika. Drugim riječima, pitamo se kako najbolje (i najbrže) oblikovati naviku i učiniti da nam jezik postane važnim dijelom svakodnevnoga života. Što nam je ova godina u tome smislu donijela novo i dobro? Za početak, modernizana je tehnika i tehnologija – bilo je manje okupljanja zbog domaćega i svjetskoga stanja povezanoga s koronavirusom, ali smo zato na mreži mogli skinuti maske (narodna poslovice kaže: *U svakome zlu neko dobro.*) prateći književna događanja organizirana preko Zooma ili Skypea. Iako ništa nije kao uživo, takvi su nam književni susreti, primjerice, omogućili da iz svojih domova pratimo i aktivno sudjelujemo u događanjima na koja možda ne bismo mogli fizički doći čak i da nema korone.

Družimo se, dakle, preko ekrana. Tako smo u Luxembourg, odakle vam pišem, ove godine u svibnju razgovarali o književnosti s našim književnikom Miroslavom Mićanovićem, ovogodišnjim laureatom Nagrade *Goranov vijenac*, koju je dobio za cijeli svoj pjesnički

.....
 Nemoj čitati knjige i tvoje će
 riječi izgubiti ljepotu.

opus i doprinos hrvatskoj književnosti, a mrežni susret s njime organizirala je svestrana prevoditeljica u Hrvatskome jezičnom odjelu u Europskome parlamentu. Ostali smo tako ukorak s vremenom i podijelili jednu izvrsnu (književnu) večer spojivši se preko aplikacije na to događanje

iz čak triju država: Hrvatske (pisac), Belgije i Luksemburga. Kako žive naši pisci u vrijeme višestrukih izazova, bilo je samo jedno od mnogobrojnih pitanja književniku. Uistinu, komunikacija književnoga djela, ali i samoga pisca s publikom važna je, stoga su se i naši pisci priklonili (i to davno prije korone) novim oblicima komunikacije, a jedan takav projekt, odnosno program virtualnih književnih susreta *Pisci na mreži* (od dvoje

pokretača, viših savjetnika u Agenciji za odgoj i obrazovanje, jedan je i naš spomenuti nagrađeni pjesnik), zaživio je već u mjeri višegodišnjih tradicionalnih (mrežnih) susreta s književnikom ili književnicom. Taj program, među ostalim, omogućuje mnogobrojnim učenicima i nastavnicima da istodobno stupe u izravnu vezu s pozvanim autorom i postavljaju mu pitanja, a ujedno i autoru da uspostavi vezu sa zainteresiranom publikom kako bi izravno čuo na koji se način njegova djela iščitavaju. U tim mrežnim seminarima učenici mogu doznati tko su hrvatski pisci (u Hrvatskoj i izvan nje), kako, zašto i za koga pišu, ali i gdje i kako rade i žive (mnogi su od njih i primjerice urednici, kritičari, novinari, učitelji, slobodni umjetnici i sl.), zatim što sami čitaju ili što misle o novim tehnologijama. Dosadašnji pisci na mreži izazvali su veliku pozornost, a iz (istoimena) programa u program povećavao se broj sudionika. Program je stoga zadobio mjesto i u *Katalogu stručnih skupova Agencije za odgoj i obrazovanje* te postao dijelom stručnoga usavršavanja učitelja i nastavnika.

.....
Knjige su naočale kroz koje
gledamo svijet.
.....

Naravno, postoje i drugi mrežno dostupni načini širenja lijepih riječi, recimo BEK ili *Besplatne elektroničke knjige*, a riječ je o digitaliziranim književnim djelima koja se mogu preuzeti na poveznici elektronickeknjige.com. Riječ je o projektu Društva za promicanje književnosti na novim medijima, koji je zaživio prije gotovo dvadeset godina (2001.), a koji čini dostupnima i promiče čitanje hrvatskih afirmiranih pisaca te mladih književnih talenata.

Stariji se čitatelji zasigurno sjećaju svojih prvih osnovnoškolskih posudba knjiga – u knjižnicama su se na papirićima zapisivala imena i prezimena zaduženih čitatelja, a iz drvenih su se kutijica, abecednim redom posloženi, pretraživali i „posuđivali” autori. Danas je na internetu dostupna, primjerice, i velika zbirka književnih djela na hrvatskome jeziku iz digitalne zbirke Filozofskoga fakulteta, od *Priča iz davnina* i *Čudnovatih zgoda šegrta Hlapića* Ivane Brlić Mažuranić preko odabranih novela Ulderika Donadinija ili Janka Polića Kamova, klasika hrvatskoga realizma *Pod starim krovovima* Ksavera Šandora Gjalskoga, do pjesama Stanka Vraza, Antuna Gustava Matoša i mnogih drugih znamenitih pisaca. Nema više ni straha da u školi neće biti dovoljno knjiga za lektiru jer imamo i portal *eLektire* (lektire.skole.hr), a i mnoge su znanstvene institucije, primjerice Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti te Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, učinile mrežno dostupnima i svoje resurse. Uz književnost tako se i jezik može ponavljati ili učiti brzim i jednostavnim pristupom.

.....
Dobar roman kazuje istinu o
junaku, a loš kazuje istinu o piscu.
.....

U aktualnome vremenu u kojemu je (bilo) najsigurnije ne izlaziti, mrežno dostupni jezični izvori i književnost hvale su vrijedni. Budući da sustav (pravne) zaštite komercijalnih e-knjiga (DRM – *Digital Rights Management*) onemogućuje njihovo posuđivanje, a sustav posudbe e-knjiga u javnim knjižnicama još uvijek ne postoji kao pretežit oblik

posudbe knjiga, mrežni je projekt BEK izvrstan promicatelj književnoga blaga koje se u digitalnome okružju besplatno nudi nama na čitanje: riječ je o suvremenim hrvatskim književnim djelima zaštićenima autorskim pravima.

Ove smo godine u kolovozu proslavili i 570 godina od rođenja Splitsanina Marka Marulića, oca hrvatske književnosti. Nema bolje prigode no podsjetiti se sad i na to da je Marulić autor prvoga djela hrvatske književnosti na narodnome jeziku – *Judit*, koja

nosi puni naslov: *Libar Marka Marula Splitsanina, u kojem se uzdarži istorija svete udovice Judit, u versih harvacki složena kako ona ubi vojvodu Oloferna po sridu vojske njegove i oslobodi puk israelski od velike pogibili*. A rođen je daleke 1450. godine, oko koje je Guttenbergov tiskarski stroj,

.....
Svaka knjiga ima svoju sudbinu
– onako kako je čitatelj shvati.
.....

u to doba napredna, štoviše i revolucionarna tehnologija, zamijenio dotadašnje pisanje knjiga rukom. Nakon prvotisaka (inkunabula), kako zovemo prvootisnute knjige do 1500. godine, pismenost, kultura i duhovnost, ali i nove ideje, proširile su se ubrzano i na većim prostorima, a napredovale su i znanost i umjetnost. Držati knjige u ruci, osjetiti miris novootisnutih stranica, listati ih, čitati, pohraniti na kakvu istaknutome mjestu u kućnoj knjižnici – osjećaj je s kojim smo odgojeni i do kojega držimo, ali i mrežno dostupna izdanja čine nam vlastito vrijeme važnijim i svrhovitijim, a nas same bržima i odmornijima za primanje takvih sadržaja. Sadržaji koji oplemenjuju i za čiju uporabu više nema isprika – dostupni su nam jednim pritiskom mišem.

.....
Najbolje su one knjige za koje
svatko misli da bi ih i sam mogao
lako napisati.
.....

Kao što je vrijeme tiskarskoga stroja u 15. stoljeću išlo pod ruku s naglim razvojem gradova, nastankom prvih većih manufaktura, širenjem trgovine, razvojem i nastankom novih sveučilišta, porastom broja pismenih i obrazovanih ljudi, što je podrazumijevalo i veću potrebu za knjigom, tako i današnje doba u kojemu nam (ponajviše zbog javnozdravstvenih razloga) valja ograničavati fizičke kontakte i izbjegavati velika okupljanja donosi nove tehnološke izbore o kojima, iako su nam se možda u početku doimali pomodnima, možemo zaključiti da su koristan čimbenik u književnoj i jezičnoj kulturi i obrazovanju.

